

BÉKÉSI ÉRTÉK-MÉRŐ

HUNG-2016 pályázat

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Tartalom

Bevezetés	2.
1. Jogsabályok	3.
2. Értéktár mozgalom Magyarországon	15.
3. Békés Megyei Értéktár Bizottság	18.
4. A megyei értékek bemutatása	21.
5. Hungarikumok	57.
6. Külhoni értékek	61.
7. Felhasznált irodalom	71.

Bevezetés

A tananyag a Földművelésügyi Minisztérium által kiírt, a nemzeti értékek és hungarikumok gyűjtésének, kutatásának, népszerűsítésének, megismertetésének, megőrzésének és gondozásának támogatására kiírt HUNG-2016 elnevezésű pályázati felhívásra készült. A pályázat célja a magyar kultúra értékeinek megismertetése többkörös, megyei döntővel végződő vetélkedőn keresztül.

A pályázatot a Békés Megyei Önkormányzat nyújtotta be. A projekt célja, hogy a vetélkedősorozattal Békés megye összes iskolájában elérjék a diákokat, megerősítsék identitásukat, felhívják figyelmüket a hagyományörzés ápolásának fontosságára, megismertessék velük a Békés megyei értékeket.

1. Jogszabályok

1. 1. 2012. évi törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról

A törvény kimondja, hogy a magyar nemzeti értékek, köztük a hungarikumok megőrzendő értékek. Ezeket az értékeket ápolni, védelmezni és támogatni kell. A nemzeti értékeket értéktárban kell összesíteni. Az értéktárba kerülhetnek a Magyarországon élő nemzetiségek és a határainkon kívül élő magyarok értékei is.

A törvény meghatározza a következő fogalmakat:

a) *ágazati értéktár*: az egyes ágazatokért felelős miniszterek által azonosított nemzeti értékek adatainak gyűjteménye;

b) *hungarikum*: gyűjtőfogalom, amely egységes osztályozási, besorolási és nyilvántartási rendszerben olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó értéket jelöl, amely a magyarságra jellemző tulajdonságával, egyediségével, különlegességével és minőségével a magyarság csúcsteljesítménye;

c) *Hungarikumok Gyűjteménye*: a kiemelkedő nemzeti értékek köréből a Hungarikum Bizottság által hungarikummá nyilvánított nemzeti értékek gyűjteménye;

d) *kiemelkedő nemzeti érték*: olyan nemzeti érték, amely nemzeti szempontból meghatározó jelentőségű, a magyarságra jellemző és közismert, jelentősen öregbíti hírnevünket, növelheti megbecsülésünket az Európai Unióban és szerte a világon, továbbá hozzájárul új nemzedékek nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához, megerősítéséhez;

e) *uniós oltalom alatt álló nemzeti érték*: ... oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel, oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel rendelkező vagy hagyományos különleges terméknek minősülő mezőgazdasági termékek vagy élelmiszerek; ... oltalom alatt álló földrajzi árujelzővel rendelkező szeszes italok; ... oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel vagy oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel rendelkező borok és borászati termékek;

f) *külhoni nemzetrész értéktár*: az országhatáron túl, egy adott ország területén élő magyarságra jellemző nemzeti értékek közül az adott Külhoni Nemzetrész Értéktár Bizottság által külhoni értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény;

g) *Magyar Értéktár*: a nemzeti értékek köréből a Hungarikum Bizottság által kiemelkedő nemzeti értékke nyilvánított értékek gyűjteménye;

h) megyei értéktár: a megye területén fellelhető nemzeti értékek közül a Megyei Értéktár Bizottság által megyei értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény;

i) nemzeti érték: a magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó ... tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról;

j) nemzetközi elismerésben részesített nemzeti érték: azon nemzeti érték, amely az Országgyűlés által elfogadott vagy kormányrendelettel kihirdetett nemzetközi megállapodások alapján nemzetközi elismerésben részesült;

k) tájegységi értéktár: több szomszédos település, illetve földrajzi, történelmi vagy néprajzi szempontok alapján egységet alkotó tájegység területén fellelhető nemzeti értékek közül az adott Tájegységi Értéktár Bizottság által tájegységi értékke nyilvánított értékek adatait tartalmazó gyűjtemény;

l) települési értéktár: a települési önkormányzat területén fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjtemény.

1. 1. 1. A nemzeti értékek azonosítása

A nemzeti értékek azonosításában, nyilvántartásba vételében, gondozásában a települési és megyei önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzatok, hatáskörrel rendelkező állami szervek és a Magyar Állandó Értekezleten részt vevő külhoni szervezetek vehetnek részt.

1. 1. 2. Értéktárak

a) Települési értéktár

A települési önkormányzat hozhatja létre. Települési Értéktár Bizottságot hozhatnak létre, amely azonosítja a településen fellelhető nemzeti értékeket.

b) Tájegységi értéktár

Több szomszédos települési önkormányzat hozhatja létre. Tájegységi Értéktár Bizottságot hozhatnak létre, amely elkészíti a tájegységi értéktárat.

c) Megyei értéktár

A megyei önkormányzat hozhatja létre. Megyei Értéktár Bizottságot hozhatnak létre, amely azonosítja a megye területén a nemzeti értékeket és dönt arról, hogy ezek bekerülhetnek-e a megyei értéktárba.

d) Külhoni értéktár

A Magyar Állandó Értekezleten részt vevő külhoni szervezetek hozhatják létre. Külhoni Nemzetrészi Értéktár Bizottságot hozhatnak létre, amely a saját országuk területén azonosítja a nemzeti értékeket és dönt arról, hogy ezek bekerülhetnek-e a külhoni értéktárba. A külhoni szervezetek Települési Értéktár Bizottságot vagy Tájegységi Értéktár Bizottságot is létrehozhatnak.

e) Ágazati értéktár

Az egyes ágazati miniszterek meghatározzák a feladatkörükbe tartozó nemzeti értékek körét. Ezek az értékek alkotják az ágazati értéktárat.

f) Magyar Értéktár

A kiemelkedő nemzeti értékek a Magyar Értéktárba kerülnek. A Magyar Értéktárat a Hungarikum Bizottság hozza létre és működteti. Ahhoz, hogy egy nemzeti érték kiemelkedő

nemzeti értéké váljon és bekerüljön a Magyar Értéktárba, javaslatot kell tenni. Ilyen javaslatot tehet: a Hungarikum Bizottság tagja, a Települési Értéktár Bizottság, a Tájegységi Értéktár Bizottság, a Megyei Értéktár Bizottság, a Külhoni Nemzetrészt Értéktár Bizottság, az ágazati miniszter. A döntést a Hungarikum Bizottság hozza meg.

1. 1. 3. A hungarikumok kiválasztása

Hungarikum csak olyan nemzeti érték lehet, amelyik szerepel a Magyar Értéktárban. Ahhoz, hogy egy nemzeti érték hungarikummá váljon, javaslatot kell tenni. Ilyen javaslatot tehet: A Hungarikum Bizottság tagja, a Települési Értéktár Bizottság, a Tájegységi Értéktár Bizottság, a Megyei Értéktár Bizottság, a Külhoni Nemzetrészt Értéktár Bizottság, az ágazati miniszter. A döntést a Hungarikum Bizottság hozza meg.

1. 1. 4. A Hungarikum Bizottság

A Hungarikum Bizottságnak húsz tagja van. Négy tagot az Országgyűlés delegál, hármat a Magyar Állandó Értekezleten részt vevő szervezetek, egyet a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, egyet a Magyar Művészeti Akadémia elnöke, egyet a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának elnöke, egyet-egyet pedig tíz ágazati miniszter. A Hungarikum Bizottság elnöke az agrárpolitikáért felelős miniszter. Ő hívja össze az üléseket legalább félévente vagy szükség szerint. A Hungarikum Bizottság állítja össze a Magyar Értéktárat és a Hungarikumok Gyűjteményét. Évente beszámol az Országgyűlésnek a tevékenységéről és a nemzeti értékek azonosításáról. Megismerteti a közvéleménnyel a nemzeti értékeket és a hungarikumokat. Pályázatokat ír ki a nemzeti értékek és a hungarikumok azonosítására, megőrzésére, védelmére. Internetes oldalt működtet, ahol megismerhető a Hungarikumok Gyűjteménye.

1. 1. 5. A hungarikum védjegy és a „hungarikum” kifejezés használata

A hungarikum védjegy a Hungarikumok Gyűjteményében szereplő kiemelkedő nemzeti értékek megismertetésének elősegítésére szolgáló védjegy. A védjegy használatát kérelmezni kell. A „hungarikum” kifejezés használatát kereskedelmi vagy vendéglátó-ipari létesítmény nevében a Hungarikum Bizottság engedélyezheti.

1. 2. 114/2013. (IV.16.) kormányrendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról

A törvényhez kapcsolódóan jelent meg a 114/2013. (IV. 16.) kormányrendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról. A Kormány ebben a rendeletben határozta meg a nemzeti értékek szakterületenkénti kategóriáit. A nemzeti értékek adatait a következő szakterületenkénti kategóriák szerint kell azonosítani és rendszerezni:

a) agrár- és élelmiszergazdaság: az erdészet, halászat, vadászat és állategészségügy területének szellemi termékei és tárgyi javai -, különösen a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek, a borászat, az állat- és növényfajták;

b) egészség és életmód: a tudományos és népi megelőzés és gyógyászat, természetgyógyászat szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a gyógyszerek, gyógynövények, gyógyhatású készítmények, gyógyvíz- és fürdőkultúra;

c) épített környezet: a környezet tudatos építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;

d) ipari és műszaki megoldások: az ipari termelés - beleértve a kézműipart, kézművességet is - szellemi termékei és tárgyi javai, különösen az egyes technológiák, technikák, berendezés-, gép- és műszergyártás, műszaki eszközökkel végzett személy- és áruszállítás;

e) kulturális örökség: a kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyon körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek;

f) sport: a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgáló, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, különösen a sportolói életművek és csúcsteljesítmények;

g) természeti környezet: az ember természetes környezetének tárgyi javai, különösen a fizikai és biológiai képződmények vagy képződménycsoportok, geológiai és geomorfológiai

képződmények, természeti tájak, természeti területek, életközösségek és ökológiai rendszerek; valamint az embert körülvevő környezet fenntartásához kapcsolódó szellemi termékek;

h) turizmus és vendéglátás: a turizmus és a vendéglátás szellemi termékei és tárgyi javai, különösen a turisztikai attrakciók, szolgáltatások, a vendéglátó-ipari termékek, valamint a vendéglátás körébe tartozó étel- és italkészítési eljárások.

1. 2. 1. A települési, tájegységi és megyei értéktárak létrehozása és gondozása

A települési és megyei önkormányzatok a rendelet hatálybalépésétől számított 60 napon belül dönthettek arról, hogy kívánnak-e létrehozni települési, tájegységi, megyei értéktárat. Erről a döntésről a települések a megyei közgyűlés elnökét, a megyék a Hungarikum Bizottságot tájékoztatták. Ha nemmel döntöttek, azt bármikor megváltoztathatják, de arról is tájékoztatniuk kell a megyei közgyűlés elnökét, illetve a Hungarikum Bizottságot.

1. 2. 2. Települési és Megyei Értéktár Bizottságok létrehozása és működése

Az értéktár bizottság működési szabályzatát a helyi önkormányzat képviselő-testülete határozza meg. Az értéktár bizottság

a) legalább három tagból áll;

b) munkájába bevonja a helyi, megyei, országos és területi illetékességű szakmai és civil szervezeteket;

c) félévente beszámol tevékenységéről a helyi önkormányzat képviselő-testületének.

Az értéktár bizottság működéséhez és feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi, tárgyi és ügyviteli feltételeket a helyi önkormányzat maga biztosítja.

1. 2. 3. A Magyar Állandó Értekezlet által kijelölt bizottság működése

A Magyar Állandó Értekezlet feladatainak ellátását Külhoni Bizottság létrehozásával, vagy már működő szakbizottsága megbízásával teljesítheti.

A Magyar Állandó Értekezlet szakbizottság munkájába bevonja a külhoni magyar szakmai és civil szervezeteket és évente beszámol tevékenységéről a Magyar Állandó Értekezletnek.

1. 2. 4. Ágazati értéktárak létrehozása és gondozása

Az egyes ágazatokért felelős miniszterek határozzák meg a feladatkörükbe tartozó, ágazati értéktárba foglalható nemzeti értékek körét.

Az ágazati értéktárak a következő adatokat tartják nyilván:

- a) a nemzeti érték neve,
- b) a nemzeti érték nyilvántartásáról rendelkező jogszabály száma,
- c) a nemzeti értéket nyilvántartó adatbázis megnevezése.

1. 2. 5. A nemzeti értékek települési, tájegységi, megyei értéktárba és a külhoni magyarság értéktárába történő felvétele

Egy nemzeti érték felvételét a települési, tájegységi vagy megyei értéktárba bárki írásban kezdeményezheti az illetékes önkormányzat polgármesteréhez, illetve a megyei közgyűlés elnökéhez címzett javaslatában.

A Magyarország határain túl fellelhető nemzeti értékek felvételét a külhoni magyarság értéktárába bárki írásban kezdeményezheti a Magyar Állandó Értekezletnél.

A javaslatot a rendelet 1. melléklete szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón kell benyújtani. A javaslatétel ingyenes.

A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a) a javaslattevő adatait,
- b) a javasolt nemzeti érték adatait,
- c) a javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,
- d) valószínűsítő dokumentumokat,
- e) szakértő, illetve szakmai vagy civil szervezet támogató vagy ajánló levelét.

A nemzeti érték valamelyik értéktárba való felvételéről az illetékes értéktár bizottság dönt.

1. 2. 6. A Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti értékek

A Hungarikum Bizottság a Magyar Értéktárban tartja nyilván a javasolt nemzeti értékeket.

A javaslatot a rendelet 2. melléklete szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón kell benyújtani. A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a) a javaslattevő adatait,

- b) a javasolt nemzeti érték adatait,
- c) a javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,
- d) valószínűsítő dokumentumokat,
- e) szakértő, illetve szakmai vagy civil szervezet támogató vagy ajánló levelét.

A Hungarikum Bizottság titkára a javaslatot az ágazati szakbizottsághoz utalja. Az ágazati szakbizottság javaslatot tesz a Hungarikum Bizottságnak arról, hogy a javasolt nemzeti érték a Magyar Értéktárba kerüljön. A Hungarikum Bizottság dönt arról, hogy a javasolt nemzeti érték bekerülhet-e a Magyar Értéktárba.

1. 2. 7. Nemzeti érték hungarikummá minősítése

A Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti érték hungarikummá minősítését intézmények, szervezetek vagy személyek a Hungarikum bizottság elnökének címzett írásos javaslatban kezdeményezhetik. A javaslatot a rendelet 3. melléklete szerint kell elkészíteni és elektronikus úton vagy postai út esetén elektronikus adathordozón kell benyújtani. A javaslattevő ingyenes.

A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a) a javaslattevő adatait,
- b) a javasolt nemzeti érték adatait,
- c) a javasolt nemzeti érték fényképét vagy audiovizuális-dokumentációját,
- d) valószínűsítő dokumentumokat.

A Hungarikum Bizottság titkára a javaslatot az ágazati szakbizottsághoz utalja. Az ágazati szakbizottság megvizsgálja, hogy a javaslat megalapozott-e. Az ágazati szakbizottság javaslatot tesz a Hungarikum Bizottságnak arról, hogy a javasolt nemzeti érték a Hungarikumok Gyűjteményébe kerüljön. A Hungarikum Bizottság dönt arról, hogy a javasolt nemzeti érték bekerülhet-e a Hungarikumok Gyűjteményébe. A Magyar Értéktárból hungarikummá minősített értékekről kérelemre a Hungarikum Bizottság elismerő oklevelet bocsát ki.

1. 2. 8. A nyilvántartás és a közzététel szabályai

A nemzeti értékek adatait az értéktárakban, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében kell nyilvántartani szakterületenkénti kategóriák szerint. A települési, tájegységi, megyei értéktárban nyilvántartott nemzeti értékek adatait a helyi önkormányzat az önkormányzat honlapján közzéteszi. A külhoni magyarság értéktárában nyilvántartott nemzeti értékek adatait a nemzetpolitikáért felelős miniszter által kijelölt honlapon kell közzétenni. Az ágazati értéktárakban nyilvántartott nemzeti értékek adatait a feladatköre szerint érintett miniszter az általa vezetett minisztérium honlapján közzéteszi. A Magyar Értéktárban nyilvántartott nemzeti értékek adatait a Hungarikum Bizottság az erre a célra létrehozott honlapon közzéteszi. A Hungarikumok Gyűjteményét a Hungarikum Bizottság az erre a célra létrehozott honlapon közzéteszi.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

..... (név)

..... (aláírás)

..... (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☐ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

2. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

***Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
Magyar Értéktárba történő felvételéhez***

Készítette:

..... (név)

..... (aláírás)

..... (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

5. Indoklás a Magyar Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

***Javaslat a
„[nemzeti érték megnevezése]”
Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez***

Készítette:

..... (név)

..... (aláírás)

..... (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:

Levelezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság

☐ egészség és életmód

☐ épített környezet

☐ ipari és műszaki
megoldások

☐ kulturális örökség

☐ sport

☐ természeti környezet

☐ turizmus

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

5. Indoklás a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvétel mellett

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés g) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

2. Értéktár mozgalom Magyarországon

A 2000-es években egy egyedülálló kezdeményezés bontakozott ki Magyarországon. A magyarság értékeit összegezni, rendszerezni kívánó mozgalom indult el azzal a céllal, hogy a magyar nemzet értékeit összegyűjtse, értéktárakba rendezze. Az értéktár biztosítja a nemzeti érték megfelelő védelmét és nyilvántartását, valamint az utókor számára történő megőrzését. Az értékgyűjtemény alkalmas arra, hogy bizonyítsa mind a magyar nemzet állampolgárainak, mind a nagyvilágnak, hogy a magyarság teremtő képessége elismerésre méltó. Ennek a törekvésnek a hatására született meg végül a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, melyet az Országgyűlés 2012. április 2-án fogadott el.

A törvény előkészítése során az egyik elv a központi irányítást és felügyeletet helyezte volna előtérbe. Ezt az elvet azonban sokan megkérdőjelezték, hiszen a helyi közösségek által őrzött és ápolt hagyományokat, értékeket a helyiek ismerik igazán. Így lett önként vállalt feladat minden település számára a helyi értéktárak megnyitása, így kapták meg a helybeli emberek, közösségek a jogot és lehetőséget az értékeik kiválasztásához. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a legtöbb településen a képviselőtestület és a civil közösségek közösen valósítják meg a helyi értéktár létrehozását és működtetését.

A hungarikum mozgalom legfontosabb alapelve, hogy minden közösségnek vannak értékei. A legkisebbnek is, függetlenül attól, hogy hány tagja van, hol helyezkedik el. A közösség formálja az értéket, az érték a közösséget. Minden Magyarországon található településnek jogában áll, hogy helyi értéktárat hozzon létre. Egy település saját maga dönthet arról, hogy milyen dolgokat helyez el az értéktárába. Ez nagy lehetőség, ugyanakkor nagy felelősség is.

Mindannyiunk számára fontos feladat kultúránk megőrzése, hagyományainak bemutatása. A hungarikum mozgalom határokon átívelő mozgalom, melyben kiemelt szerepet kapnak a hagyományaikat ismerő és tisztelő közösségek. Az értéktár mozgalom fontosnak tartja a Kárpát-medencei vidéki örökség, a néphagyományok, az épített, tárgyi, szellemi örökség (nemzeti és kulturális értékek) megőrzését és népszerűsítését.

3. Békés Megyei Értéktár Bizottság

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2013. június 6-i nyílt ülésén határozatot hozott a Békés Megyei Értéktár Bizottság létrehozásáról. A Békés Megyei Értéktár Bizottság 2013. szeptember 19-én tartotta alakuló ülését Békéscsabán. Az alakuló ülésen a nemzeti értékek szakterületenkénti kategóriái szerint nyolc albizottságot hoztak létre:

1. Agrár- és élelmiszergazdaság
2. Egészség és életmód
3. Épített környezet
4. Ipari és műszaki megoldások
5. Kulturális örökség
6. Sport
7. Természeti környezet
8. Turizmus, vendéglátás

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése megalkotta a Békés Megyei Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát, amely a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvényen, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) kormányrendeleten alapszik. A Szervezeti és Működési Szabályzat a legalapvetőbb elveket tartalmazza.

A Békés Megyei Értéktár Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) tagjait a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése választja meg. A közgyűlés a tagokat bármikor indoklás nélkül visszahívhatja, helyükre új tagokat választhat. A Bizottság tagja bármikor írásban lemondhat tagságáról. A Bizottság alakuló ülésén tagjai közül választotta meg az elnökét és az elnökhelyettesét. A Bizottságot az elnök hívja össze, ő vezeti a Bizottság ülését és képviseli a Bizottságot. Az elnök távollétében ezeket a feladatokat az elnökhelyettes látja el. A Bizottság évente legalább kétszer ülésezik, de szükség szerint akár többször is ülésezhet. Az üléseket a Békés Megyei Önkormányzati Hivatal Békéscsaba, Árpád sor 18. sz. alatti épületében tartják. A meghívót és az ülések főbb napirendi pontjainak anyagát az ülést megelőző ötödik napig elektronikus úton küldik el a Bizottság tagjainak és az állandó

meghívottaknak. Halaszthatatlan esetben az elnök intézkedhet a Bizottság telefonon történő összehívásáról. A Bizottság ülésein a bizottsági tagokon kívül állandó meghívottként részt vehetnek az albizottságok elnökei, továbbá az, akit a Bizottság elnöke meghív. A Bizottság a döntéseit határozatba foglalja. A Bizottság akkor határozatképes, ha az ülésen a tagoknak több mint fele jelen van. A Bizottság a határozatait nyílt szavazással (kézfeltartás), egyszerű többséggel hozza. Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt. A Bizottság elnökének döntése alapján a Bizottság az ülés összehívása nélkül, írásban is szavazhat. Ha a Bizottság valamelyik tagját vagy hozzátartozóját személyesen érinti valamelyik ügy, akkor kizárható a döntésből. A személyes érintettséget az érdekelt tagnak kötelessége bejelenteni. A döntésből való kizárásról a Bizottság szavazással dönt.

Minden bizottsági ülésről jegyzőkönyv készül, amely összefoglalja az ülésen elhangzottak lényegét és a bizottsági döntést. A jegyzőkönyvet az elnök, távollétében az elnökhelyettes, valamint a Bizottság titkára írja alá. A Bizottság határozatait arab sorszámmal, valamint a döntés hónapjának, napjának és a Bizottság névrövidítésének (BMÉB) feltüntetésével számozzák évenként újra kezdődően. Esetenként a Bizottság külső szakértőt is felkérhet feladatai ellátásához. Ehhez külön döntés szükséges.

Az értéktárba való felvétel a Békés Megyei Közgyűlés elnökének címzett és a Bizottság titkárának elektronikus úton eljuttatott javaslattal kezdeményezhető. Bárki kezdeményezheti a nemzeti érték Békés Megyei Értéktárba való felvételét. A kezdeményezés ingyenes és önkéntes alapon történik. A felterjesztéseket elektronikus úton vagy elektronikus adathordozón kell benyújtani a kormányrendeletben található nyomtatványminták szerint. A javaslathoz a nyomtatványmintát a Békés Megyei Értéktár honlapjáról lehet letölteni. A nemzeti értékre beérkezett javaslatot az illetékes albizottság véleményezi, majd javaslatot tesz a Bizottságnak, hogy a nemzeti érték kerüljön be a megyei értéktárba.

Békés megyében jelenleg 43 településen működik települési értéktár bizottság a Békés Megyei Értéktár Bizottsághoz hasonlóan.

B É K É S M E G Y E I É R T É K T Á R

1. kép: A Békés Megyei Értéktár logója

4. A megyei értékek bemutatása

4. 1. 1. A nemzeti érték megnevezése: Csabai kolbász

4.1. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: agrár- és élelmiszergazdaság

4. 1. 3. A nemzeti érték bemutatása

Az igazi, eredeti „Csabai kolbász” kifejezetten házi termék, ezért nem lehet mindig, mindenütt egyforma. A Csabai kolbász (vékony- és vastagkolbász) sertéshúsból és szalonnából készül. Sóval, köménnyel, fokhagymával és paprikával fűszerezik, majd füstölik.

A Csabai kolbász nevével a szakirodalomban az 1900-as évektől kezdve találkozhatunk. A Békés vármegye c. 1936-ban megjelent monográfia említi, hogy Békéscsaba hírnevét a város húsfeldolgozó iparának köszönheti.

A Csabai kolbász történetét összefoglaló módon először Dedinszky Gyula dolgozta fel. A századforduló táján disznótorok alkalmával még csak maguk a csabaiak dicsérték a vendéglátó ház kolbászát, aztán a Csabai kolbász ismert lett a megyében, egy-két évtized múlva az egész országban, majd külföldön is. A II. világháború után az államosítás és az azt követő többszöri átszervezés, majd tulajdonosváltás ellenére a Csabai kolbász gyártása folyamatos volt Békéscsabán.

4. 1. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Az eredeti, igazi Csabai kolbász jellegzetesen hagyományos, népi termék. Ez a fajta családon belüli húsfeldolgozás évszázadok óta fennmaradt, apáról fiúra szállt. A hasonló gyártási folyamatok mellett a fűszerek aránya egyedi jelleget ad a terméknek. A Csabai kolbász készítése egy élő néphagyomány, mely több mint száz éve, generációkon keresztül szinte semmit sem változott. Abban különbözik más kolbászoktól, hogy, só, kömény és fokhagyma mellett, paprikával gazdagon fűszerezett, és nem tartalmaz borsot. Európán kívül Észak-Amerikában, Dél-Amerikában és Ausztráliában is közismert márkánév. A Hungarikumok Gyűjteményébe is bekerült.

2.kép: Csabai kolbász

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 2. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Gyulai kolbász

4. 2. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* agrár- és élelmiszergazdaság

4. 2. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Gyulai kolbász vagy Gyulai pároskolbász a magyar nagyfehér hússertésfajta mangalica és magyar lapály fajtákkal keresztezett, valamint a hampshire, duroc és pietrain fajták és hibridjeik legalább 135 kg-ra hizlalt egyedek húsából és kemény szalonnájából készül. A Gyulai kolbász sertés vékonybélbe pározva töltött; sóval, csemege és csípős paprikaőrleménnyel, fokhagymával, borssal és őrölt köménnyel ízesített, alapvetően bükkfával füstölt, szárítással érlelt, tartósított húskészítmény.

Igazi nemzetközi hírnevet ifjabb Balogh József adott a kolbásznak az 1910. évi brüsszeli világkiállításon nyert aranyérmével. A Gyulai kolbász nagyüzemi gépesített gyártása Stéberl András nevéhez fűződik. Stéberl András hentesmester 1935-ben vitte el termékeit a Brüsszeli Világkiállításra. A „kis páros Gyulai kolbász” Brüsszelben arany diplomát nyert. Stéberl András a város szívében vett egy üzemet, ahol megteremtette a Gyulai kolbász és egyéb szárazkolbászok ipari üzemzerű gyártását. A II. világháborút, majd az államosítást és vállalati összevonásokat követően folytatták a Gyulai kolbász gyártását megőrizve az évszázados hagyományt.

4. 2. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A gyulai húsipar és a Gyulai Kolbász története lassan másfél évszázados múltra tekint vissza. 1935-ben a Brüsszeli Világkiállításon Aranydiplomát kapott, az Európai Bizottság Oltalom alatt álló földrajzi jelzés birtokosa, a Hungarikumok Gyűjteményébe is bekerült.

3.kép: Gyulai kolbász

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 3. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Száraztészták (nyolcetojásos tarhonya, sodort csigatészta, lebbencs és eperlevél)

4. 3. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* agrár- és élelmiszergazdaság

4. 3. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A tarhonya rostán átmozszolt, gömbölygetett tészta. Először a 18. sz. végén kezdték el használni. A tarhonya őse valószínűleg Perzsiából származik. Hazánkba török közvetítéssel került a 16. vagy a 17. században. Főleg az Alföldön terjedt el.

A csigatészta készítésekor apró kockákra vágják a tésztát, majd egy mozdulattal felpenderítik a bordázott csigacsínálón az íróval. Hogy szép sárga legyen, sok tojást gyúrnak a tésztájába. Egy 1825-ös forrás arról tanúskodik, hogy a „csigaleves drága étel volt... mert a csigacsínáló asszonyok a lakodalom előtt való héten (sok) bort megittak”.

A húslevesbe való tésztának sok formája van, köztük az eperlevél. Az eperlevél tésztát derelyemetszővel vágják, attól lesz cifra a széle.

Az alföldi területek meghatározó tésztaféléje a lebbencs volt. A meggyúrt tésztát vékony levelekre sodorják, majd felakasztva kiszáritják. Száradás után tovább tördelik.

Vidéktől függően több neve is lehet: slambuc, betyáros stb. A lebbencs elnevezés 1840-ig nem is létezett.

4. 3. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A főleg az Alföldön elterjedt száraztészták a paraszti háztartások meghatározó ételei voltak. A csigatészta nélkül például elképzelhetetlen volt és elképzelhetetlen ma is a lakodalom. A csigatészta elkészítése fontos része volt a menyegzői előkészületeknek.

4.kép: Száraztészták

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 4. 1. A nemzeti érték megnevezése: Biharugrai tükrös ponty

4. 4. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: agrár- és élelmiszergazdaság

4. 4. 3. A nemzeti érték bemutatása

Biharugrán 1930-ra a Corchus család halastavat épített, melyen tógazdasági haltenyésztést folytatott. Ehhez szükség volt jó minőségű ponty anyahalakra, amelyeket ekkor külföldről hoztak be. A gazdálkodás során azokat a halakat tartották tenyésztésben, amelyek jól teljesítettek a biharugrai területen. 1962-re már 2000 hektáron folyt a haltenyésztés. Ehhez az egynyaras ivadékot továbbra is természetes ívatással állították elő. Az 1980-as évektől Magyarországon minden nagyobb halgazdaság áttért a mesterséges szaporításra, mert az sokkal hatékonyabb. A saját tájfajta kialakításának az alapja, hogy olyan nemes pontyok kerüljenek kiválogatásra, amelyek az adott területhez a legjobban alkalmazkodnak. A majdnem százéves szaporítói munka eredménye a Biharugrai tükrös ponty. A halfajta jellemzői: hátpikkelysoros tükrös pikkelyzettség, háta zöldesbarna és

szürkés árnyalatú, oldala narancssárga-sárga, hasa sárga-sárgásfehér. Gyakori a halakon az élénk narancssárga Beksits-folt, ami délszláv eredetre utal.

4. 4. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

2001-ben az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet tájfajtának nyilvánította a Biharugrai tükrös pontyot. A Biharugrai tükrös ponty az ország más részein is eredményes gazdálkodáshoz segíti a haltermelőket. Elégedettek vele a horgászok, híres a gasztronómiai értéke nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is. A Magyar Országgyűlés 2004-ben nemzeti kincské nyilvánította a Biharugrai tükrös pontyot. A nemzeti kincské nyilvánított állatfajtákat magyar őshonos állatoknak tekintjük.

5.kép: Biharugrai tükrös ponty

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 5. 1. A nemzeti érték megnevezése: Magyar autosex tyúkgalamb

4. 5. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: agrár- és élelmiszergazdaság

4. 5. 3. A nemzeti érték bemutatása

A Magyar autosex tyúkgalamb kiállításon bemutatható és hústermelésre is alkalmas. A magyar autosex tyúkgalamb tyúkidomú, hajótest formájú, magas, szelíd természetű galamb. Kissé hosszúkás alakú, zömök testű, jól izmolt. A kifejlett hímek súlya 90—115 dkg, a tojóké 80—95 dkg. Testhossza a begyvonaltól a farokvégig 28—30 cm. Testtartására jellemző, hogy a mell emelten hordott, faroktartása is emelt. Feje testméreteihez arányos nagyságú, hosszabb ívelésű, tojásdad alakú. Szeme mosottas vöröses árnyalatú, gyöngy, kukorica, narancs vagy bükköny. Csőre hosszú, erős, ék alakú. A hímek csőre világos, a tojóké összhangban van a tollazat színével. Nyaka közepesnél hosszabb, közepes vastagságú,

tőben erős. Hátvonala követi a test alsó csónakos vonalát. Szárnyai erősek, Az evezőtollak középhosszúak és közepes szélességűek, enyhén emelt farkon nyugszanak, de egymást nem keresztezik. Lábai középmagasak, egyenesek, tollatlanok. A karmok színe összhangban van a csőr színével. Tollazata feszes.

A gyomai galambtenyésztés írott története az 1950-es évekre tehető. Forgács József, a Magyar autosex tyúkgalamb kitenyésztője már ekkor meghatározó tenyésztő volt. A kitenyésztés 1965—1975 között történt. A Magyar Galamb- és Kisállattenyésztők Országos Szövetségének bíráló testülete 1978—1979 között magyar galambfajtának ismerte el.

4. 5. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Magyar autosex tyúkgalamb Gyomaendrődön népszerű, ugyanakkor országosan is elterjedt galambfajta. Tenyésztésére fajtaklub alakult 2005-ben, melynek célja a fajta tenyésztése és megismertetése Gyomaendrőd határain túl is. Minden évben rendeznek fiatal bemutatókat és kiállításokat. Céljuk a fajta nemesítése úgy, hogy öt fajta keresztezésével szigorú szelekció mellett négy év alatt új vérvonalakat hoznak létre.

6.kép: Magyar autosex tyúkgalamb

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 6. 1. A nemzeti érték megnevezése: Orosházi búzacsíramálé

4. 6. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: agrár- és élelmiszergazdaság

4. 6. 3. A nemzeti érték bemutatása

A csíramálét csak a magyarok lakta területen ismerték és sütötték Európában. Idővel ez elfelejtődött, szórványokban a Kárpát-medencében még ismerik, de kevés helyen készítik napjainkban a búzacsíramálét. Ez a hagyomány Orosházán megmaradt, s a városban, illetve

az azt körülvevő tanyákon az ősztől tavaszig tartó időszakban egészséges édességnek sütötték. Mivel a sütést megelőzően a búzacsírárt 8-10 napig gondozni kell, és a készítése is időigényes, a háztartásokból a saját gyártás kiszorult. Jelenleg az Árpád utcán üzemben készítik. Ezt az orosházi gasztronómiai érdekességet a hagyományörzők is felkarolták, és különböző rendezvényeken Orosházát is képviselték (pl. Békéscsabai kolbászfesztivál, Nemzeti Vágta, Utazás kiállítás, Orosháza Ízek Fesztiválja), valamint megismertették az orosházi általános iskolás diákokkal is. Az orosházi Jövő Építők TDM Közhasznú Egyesület felkérésére újságírókkal és tévéstábokkal ismertették a csíramálé készítését, ami egészséges reformédességgként is megállja a helyét. A csíramálé búzacsíra, víz és liszt összedagasztásával, sütéssel készül. Jellegzetes ízű édesség, mivel a sütés hatására a keményítő cukorra alakul át, így cukor hozzáadása nélkül is édes. A búzacsíra vitaminokat (A, B1, B6, B12, E, K) és ásványi anyagokat (vas, cink, kalcium, jód, szelén, foszfor, króm, magnézium, cink, nátrium) tartalmaz. Emiatt rákellenes kutatásaiban Szentgyörgyi professzor is alkalmazta. Hidvégi Máté biokémikus fedezte fel a fermentált búzacsíra-kivonatot, amely a legnépszerűbb egészségmegőrző készítmény a daganatos betegek körében.

4. 6. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Az orosházi búzacsíramálé olyan helyi kuriózum, amely máshol ilyen formában nem található meg. Jellemzői: cukor nélkül és aljatesztával készül, kemény, ropogós széllel sült. Egy-két nap állás után mézszínű és mézállagú édes levet enged.

7.kép: Orosházi búzacsíramálé

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 7. 1. A nemzeti érték megnevezése: Gyulai vár

4. 7. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: épített környezet

4. 7. 3. A nemzeti érték bemutatása

Gyula belvárosában áll Közép-Európa egyetlen épen maradt síkvidéki, gótikus téglavára. A várat 1405-ben kezdték építeni. A XV. század közepére épült ki, végvári szerepét innen számítjuk. A város 2003—2005 között újíttotta fel. Ennek eredményeként látványos, kiváló állapotú műemlékkel gazdagodott az egész megye.

A földszinten és az emeleten összesen 26 eredeti középkori helyiségben a vár történetét bemutató kiállítás látható. A várudvaron és a vár melletti tavon működik a nemzetközi hírű Gyulai Várszínház.

A vár épülete a körülötte lévő birtokokkal együtt mindig Magyarország királyi családjaihoz tartozott. Itt élt Hunyadi Mátyás fia, Corvin János és édesanyja is. A vár életének fontos eseménye volt a 1566-ban lezajlott ostrom, melyet a 40 ezer főből álló, Petraf pasa vezette török sereg hajtott végre. A 15 török ostromot követően a vár hős védői a vár kényszerű feladása mellett döntöttek. Ezután 129 évig volt török kézen a gyulai végvár, amelyet 1695-ben az osztrák-magyar seregek visszafoglaltak. Ezt követően az épület báró Harruckern János Györgynek, Békés megye főispánjának központja lett.

4. 7. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A téglavár egyedi nemzeti érték Gyulán, hiszen a város és az Alföld meghatározó erődítménye. Majdnem eredeti állapotában mutatja be a középkori világot. Az épület a magyar történelem jelentős személyeinek lakóhelye, szálláshelye volt, valódi védelmet nyújtva a térségnek is. Jelentősége így mindenképpen országos, sőt európainak is mondható. A középkorban Európa védőbástyájaként emlegették, illetve ábrázolták.

8.kép: Gyulai vár

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 8. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Gyulai Göndöcs-kert

4. 8. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* épített környezet

4. 8. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A jelenlegi park területe a XIX. század végén alakult ki Göndöcs Benedek indítványozására. 1886-ban nagy érdeklődés mellett, ünnepélyesen meg is nyitották a Népkertet. 1889-ben szintén Göndöcs Benedek kezdeményezésére Blaha Lujza vendégszereplésével átadták a kulturális és egyéb rendezvényekre szánt épületet, a Pavilont (ma: Vigadó). 1894-ben Göndöcs Benedek halálát követően kapta a park a Göndöcs-kert nevet. 1895-ben adták át a neoklasszicista, egyszintes, dór oszlopos, timpanonos építményt, amelyet múzeumnak szántak (ma: Kohán Képtár). 1901-ben felépítették az Erkel Ferenc Színparkot. A sétány mellett tenispálya és korcsolyapálya is helyet kapott. 1909-ben a Göndöcs-kertet jelentősen kibővítették. Az 1929-30-as években további parkrendezésre került sor. A második világháború idején a Göndöcs-kert a szovjet hadsereg gyulai

hadikórházának temetkezőhelyeként is szolgált. Az 1960-as években lebontották a faszínházat, a zenepavilont, átalakították a régi épületeket s környezetüket. Az 1970-es években épült fel a művelődési ház és a város 40 méter magas víztornya, melynek tetején napfizikai obszervatórium létesült. 2014-ben avatták fel a város – sőt, az ország - egyik legnagyobb, közel 2000 fő tiszteletére állított emlékművét, a XX. Századi Hősök és Áldozatok Emlékművet. Újra felépült a Zenepavilon (Filagória) is, valamint átadták a Kohán Képtár új épülettömbjét és a Gyulai Vigadó épületét is.

A parkban zömében örökzöldek, platánok, vadgesztenyék és egyéb lombhullató fák találhatóak. Fő gerincét az egykori Fehér-Körös ág melletti nedvesebb területeket kedvelő kocsányos tölgy (*Quercus robur*) állomány alkotja. Óriási felületen gondozott gyeppel várja a látogatókat. Utak, terek, parkolók, sétányok és járdák biztosítják a nagyközönség és a járművek közlekedését.

4. 8. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Göndöcs-kert Gyula belvárosának legnagyobb zöldfelületi egysége. Gyula város első közparkja, amely létrehozása óta ezt a funkciót tölti be. Növényállománya gazdag és változatos, botanikai érdekesség is található itt, például tarka levelű amerikai tulipánfa, vörös lombú mezei juhar, oszlopos kocsányos tölgy és díszcsereesznye. A Göndöcs-kert a város egyik kulturális központja is. A Göndöcs-kert teljes megújulása is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy 2014-ben Gyula városa arany minősítést ért el az „*Entente Florale Europe*” nemzetközi virágosítási versenyen.

9.kép: A Göndöcs-kert Gyulán

4. 9. 1. A nemzeti érték megnevezése: Békés-tarhosi Zenei Napok

4. 9. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: kulturális örökség

4. 9. 3. A nemzeti érték bemutatása

Gulyás György 1946-ban hozta létre a békés-tarhosi Weinckheim-kastélyban az ország első bentlakásos énekiskoláját, amely rövid idő alatt országos hírűvé vált. A zenei képzést a Kodály-módszer szerint valósították meg azzal a céllal, hogy a tehetséges vidéki fiatalok ne kallódjanak el. Az 1950-es évek kulturális beszűkülése miatt az iskolát 1954-ben megszüntették. Az egykori diákok azonban kötelességüknek érezték és érzik ma is a tarhosi szellem ébrentartását. Gulyás György javaslatára 1976-ban megrendezték az első Békés-tarhosi Zenei Napokat. Az évek folyamán a zenei koncertsorozat hangszeres és karvezetői kurzusokkal, versenyekkel, kiállításokkal, pedagógus továbbképzésekkel, olvasótáborokkal bővült. A zenei napok pillérei: az 1977-ben alakult Békés-tarhosi Baráti Kör, Jeunesses Musicals vonószenei tábor, országos szakközépiskolai zongoraverseny, nemzetközi kűrtkurzus, fuvolakurzus, „Szép magyar beszéd” tanári továbbképző tanfolyam, hangversenyek, társrendezvények, kísérő programok. A rendezvénysorozat leglátogatottabb eseményei a hangversenyek, amelyeknek sok éven át a tarhosi Zenepavilon adott otthont. A pavilon állaga jelentősen megromlott, ezért az utóbbi években a város több épületében adtak helyet a hangversenyeknek.

4. 9. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A zenei napok több évtizede ápolja a tarhosi hagyományokat. A kurzusokra, hangversenyekre nemzetközi hírű oktató, koncertező mesterek, művésztanárok, előadóművészek jönnek fellépni. A tanfolyamokra sok tehetséges fiatal érkezik nemcsak Európából, hanem a világ más pontjairól is (USA, Japán, Korea). A zenei napok egyedisége a múlt felidézésében rejlik. A hely hangulata, varázsa sajátos atmoszférát teremt.

10.kép: Békés-Tarhosi Zenei Napok

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 10. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Békés-tarhosi Énekiskola

4. 10. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* kulturális örökség

4. 10. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Békés-tarhosi Országos Ének és Szakirányú Líceum és Tanítóképző Intézet és a hozzá tartozó gyakorlóiskola hivatalos megnyitójára 1947. február 15-én került sor. Az intézmény alapítója és igazgatója Gulyás György, aki később a Debreceni Kodály Kórus vezető karnagyaként vált ismertté. Az intézet Zenepavilonját Kodály Zoltán avatta 1953. május 1-jén. Kodály zenei programja az országban először a gyakorlatban itt valósult meg. Személyesen először csak 1950-ben látogatta meg az iskolát, zenéje mégis szinte anyanyelvvé vált. A megmaradásért folytatott eredménytelen harcok után 1954. augusztus 28-án Gulyás György kézhez kapta a megszüntetésről szóló miniszteri okiratot. Az énekiskola nyolc éve azonban nem múlt el nyomtalanul. A tarhosi növendékek és oktatók számára egy életre szóló útravalót és útmutatást adott. Sokan próbálták meghatározni, hogy mit is jelent a „tarhosi szellem”. A „tarhosiak” szerint a zene sokat adott hozzá, a lényeg a muzsikálás öröme volt.

4. 10. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

Az 1946—1954 között működő énekiskola egyedülálló volt az akkori hasonló intézmények között az éneklésre alapuló Kodály-módszer alkalmazásával. Alapvető célkitűzése volt a falvak tehetséges gyermekeinek zenei nevelése. Sok kiváló művész került ki padjaiból (Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző, Bozay Attila zeneszerző, Csukás István Kossuth-díjas költő, Mező László Kossuth-díjas csellóművész, Mező Imre zeneszerző, Mező Judit népzene kutató, Bencze László fotóművész, Gulyás György karnagy). Az egykori énekiskola 2007-ben megkapta a Magyar Örökség Díjat.

11.kép: Békés-Tarhosi Énekiskola

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 11. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Erkel Ferenc szülőháza és életműve

4. 11. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* kulturális örökség

4. 11. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

Az Erkel Ferenc emlékház 1795-ben épült mint németvárosi iskola és tanítói lakás. Az épület 1830-ban nyerte el mai formáját, miután megrongálódott és részben összedőlt. Erkel József, Erkel Ferenc édesapja 1807-ben kezdte meg tanítói működését az iskolában. Itt alapított családot, amikor feleségül vette Ruttkay Klárát. Itt született Erkel Ferenc 1810. november 7-én. A család 1841-ig lakott a mai emlékházban.

Erkel Ferenc tízéves korától orgonált, 11 évesen már nyilvános zongorakoncerttel lépett fel. 1822-től Pozsonyban tanult. Némi kitérő után 1837-ben a későbbi Nemzeti Színházban vállalt állást karmesterként. 1844-ben megzenésítette Kölcsey Himnuszát. Erkel Ferenc a magyar nemzeti opera megteremtője. Első operája a Bátor Mária. Ezt követték a Hunyadi László, a Bánk bán, a Dózsa György és a Brankovics című operák. Utolsó operája az István király. 1875-től a Zeneakadémia igazgatója lett. Ezután teljes erejét a tanítás foglalta le. Óriási szerepe volt abban, hogy a magyar operajátszás önálló otthont kapott. Élete értelmévé vált az Operaház felépítésével. Saját szobra mellett léphetett be az épületbe.

1884-től az Operaház főzeneigazgatója volt. Élete utolsó éveiben már csak ünnepi alkalmakkor lépett színpadra. 1893. június 15-én halt meg.

4. 11. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Erkel Ferenc élete ezer szállal kötődik a mai Erkel-házhoz. Falai között látta meg a napvilágot, osztálytermében végezte az elemi iskola első két osztályát. Sehol nem látható Erkel Ferenc ennyi személyes emléktárgya, kottája, mint az Erkel-házban. Az Erkel-hagyaték egyedülálló és páratlan gyűjtemény.

12.kép: Erkel Ferenc

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 12. 1. A nemzeti érték megnevezése: Vésztő-Mágor történelmi emlékhely

4. 12. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: kulturális örökség

4. 12. 3. A nemzeti érték bemutatása

Vésztőtől 5 km-re a Holt-Sebes-Körös bal partján két domb emelkedik, amelyek 93, illetve 9 méter magasak. 1968-ban Nagy Katalin régész próbaásatást végzett a dombon, melynek során megtalálta a temetőt. Ettől az időtől kezdve folyamatos volt a Csolt-nemzetség monostorának feltárása 1978 végéig. A feltárás közben bronzkori telepmaradványok is felszínre kerültek. A kettős domb északi részén 2x25 méter felületű

szelvényt nyitottak meg úgy, hogy a helyükön maradtak a telek- és temetőrészletek az újkőkortól a középső bronzkorig. Időszámításunk előtt 3500—2600 között virágzó újkőkori civilizáció nyomai lelhetők fel. A domb nyugati lejtőjén 27 újkőkori temetkezést tártak fel. Hazánkban először Vésztő-Mágon kerültek elő újkőkori koporsós temetkezések. A Kr. e. 2600—2300 között élt kora rézkori kultúra népessége 90—100 cm vastag telepréteget hagyott hátra, valamint 17 temetkezést. Kr. e. 1750—1300 között népesedett be a mágori domb. A 10. században a Csolt-nemzetség (Vata) vette birtokába a mai Békés megye nagy részét. Az első templom a 11. század első felében épült. A 11. század második felében egy román stílusú templom is épült. A 12. század közepén a templomot átépítették, ekkor készült el az U alakú kolostor. A század végén egy teljesen új templomot építettek, amelyben a 14. század végéig bencés szerzetesek éltek.

4. 12. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Közép-Európában csak itt kísérhetők nyomon egy helyen az 5—6 ezer éves kultúrák, az első koporsós temetkezés, és az újkőkori dombon a kora Árpád-kori bazilika monostorral, kis körtemplommal a 12. század elejéről. Az egymás fölötti rétegek akógödröket is rejtenek. Az emlékhely 993 hektáros védett területén bárányok, bivalyok, szürke szarvasmarhák legelnek. Mellette szoborparkot szenteltek a népi íróknak.

13.kép: Vésztő-Mágor történelmi emlékhely

forrás: <http://ertektar.bekesmegye.hu/ertektari-ertek/veszto-magor-tortenelmi-emlekhely/>

4. 13. 1. A nemzeti érték megnevezése: Mezőhegyes város helytörténeti gyűjteménye

4. 13. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: kulturális örökség

4. 13. 3. A nemzeti érték bemutatása

Az 1847-ben klasszicista stílusban épült „Emberkóroda” eredetileg kórház volt. A kórház új szárnya 1923-ban készült el, ezután a régi épületet iskolaként használták. Az épület védett műemlék, amelyben 2003. április 25-én nyitotta meg kapuit a helytörténeti gyűjtemény. Az iskolamúzeum névadója maga is negyed évszázadig tanított a majori iskolákban. A cukorgyár történetét bemutató kiállítás anyagát a gyár fennállásának 100. évfordulója alkalmából gyűjtötték össze. 2003-tól látogatható a régészeti gyűjtemény, 2004-ben nyílt meg az állandó néprajzi és helytörténeti kiállítás. Az állandó technikatörténeti, informatikai kiállítás egy magángyűjteményt mutat be. 2006-ban rendezték be az '56-os emlékv tiszteletére a Rákosi-korszakról és az 1956-os forradalom helyi eseményeiről szóló kiállítást. 2008-ban nyitották meg a technikatörténeti, közlekedési kiállítást, 2011-ben pedig a százéves múlra visszatekintő mezőhegyesi szakképzés emlékeit bemutató kiállítást. 2012-ben adták át a „Testvérvárosok termét”, amely a testvérvárosok népművészeti, kultúrtörténeti és technikatörténeti emlékeit, jellegzetes tárgyait mutatja be. A Ménestörténet c. kiállításon a látogatók betekintést nyerhettek a ménesintézet és a ménesbirtok életébe. Az állandó kiállítások mellett időről időre rendeznek időszakos kiállításokat is.

4. 13. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A gyűjtemény Békés megye legnagyobb helytörténeti gyűjteménye. A gyűjtemény egyfajta tudományos műhely, helytörténeti adatbázis, amit bárki bármikor igénybe vehet. A gyűjtemény munkatársai rendszeresen írnak pályázatokat, lektorálják a város történetéhez kapcsolódó munkákat, maguk is publikálnak könyveket, cikkeket. 2014-ben a Holnap Városáért Díj díjátadóján Mezőhegyes város helytörténeti gyűjteménye különdíjat kapott a kulturális örökség megőrzéséért.

14.kép: Helytörténeti gyűjtemény, Mezőhegyes

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 14. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Szarvas Város Könyvtárának Régi Gyűjteménye

4. 14. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* kulturális örökség

4. 14. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

Szarvas lakosságának műveltségi szintje a 18. században emelkedni kezdett, amiben nagy szerepe volt Tessedik Sámuel munkásságának. 1834-ben Szarvasra telepítették a mezőberényi gimnáziumot, Békés megye újraterelítés utáni első középiskoláját. A gimnázium könyvtárának állománya kezdetben ajándékozással gyarapodott. A könyvtár alapjait a Weinckheim család teremtette meg. 1843-tól 1849-ig Vajda Péter volt a gimnázium igazgatója, aki megnyitotta közel másfélezer kötetes könyvtárát az olvasók előtt. Halála után szinte az egész gyűjtemény a könyvtáré maradt. A Vajda Péter idejében is működő önképzőköri mozgalom az 1860-as évektől újra fejlődésnek indult. Könyvtári állományuk a század végére meghaladta a 800 kötetet. 1945-ig tovább gyarapodott az állomány. A viharos esztendő (háború, költözések) ellenére a könyvtár megmaradt, s végül a Tessedik Sámuel Múzeum épületében kapott helyet. Az 1980-tól védetté nyilvánított muzeális gyűjtemény elsősorban tudományos, kutatási célokat szolgál. Állománya 39132 db könyvtári egység. A gyűjtemény 2000 kötet Régi Magyar Könyvtár dokumentumot tartalmaz. A kéziratos művek

száma 84. Gazdag a folyóiratok gyűjteménye. Figyelemre méltó anyag a kb. 14 ezer db gimnáziumi évkönyv a történelmi Magyarország területéről.

4. 14. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A könyvtár Régi Gyűjteménye nagyon fontos és gazdag könyvanyagot tartalmaz. A szarvasi gimnáziumhoz tartozó könyvtár sokáig az egyetlen és a leggazdagabb könyvtár volt a régióban. A Régi Gyűjtemény majd 40 ezer kötetét a múzeum épületében őrzik. A Régi Gyűjtemény 1980-tól védett, muzeális anyaggá nyilvánították. Elsősorban tudományos és kutatási célokat szolgál. A könyvtár gyűjteményként is muzeális érték, de gazdag olyan dokumentumokban, gyűjtemény-egységekben, amelyek önmagukban is jelentős művelődéstörténeti értéket képviselnek.

15. kép: Szarvas város könyvtára

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 15. 1. A nemzeti érték megnevezése: Szarvasi Tessedik Táncgyűttes

4. 15. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: kulturális örökség

4. 15. 3. A nemzeti érték bemutatása

A szarvasi Tessedik Táncgyűttes 1968-ban Ruzs Molnár Ferenc vezetésével alakult meg. Tagsága a Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Főiskola hallgatóiból került ki. 1983-ban Putnoki Elemér irányításával egy másik táncos gárda is összefogott Szarvason. 1984-ben a két csapat Tessedik Táncgyűttes néven egyesült városi, szövetkezeti, főiskolai közös fenntartású együttesként. Céljául tűzte ki a Kárpát-medence magyar és nemzetiségi tánc hagyományainak őrzését, átörökítését. 1984—85-ben megkezdődött az utánpótlás

nevelése. A művelődési ház szakköri foglalkozásai mellett a Szlovák Tannyelvű Általános Iskolában néptáncoktatás kezdődött Csasztvan András vezetésével. 1991 óta művészeti iskola keretei között folytatódik ez a munka. Az együttes belföldön és külföldön egyaránt szép sikereket ért el. Többször nyertek fesztivált, nívódíjat, kiváló minősítést.

4. 15. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Hivatásos táncosok, néprajzkutatók és néptáncoktatók kerültek ki az együttes tagjai közül. Többen lettek a Magyar Állami Népi Együttes, a Belügyminisztérium Duna Művészegyüttese, a Honvéd Táncszínház és az ExperiDance tagjai. A néptáncgyüttesek minősítési rendszerében az együttes hat alkalommal „Kiválóan minősült” címet kapott. Békés megye népi kultúrájának népszerűsítése terén kifejtett több évtizedes tevékenységéért Békés megye Képviselő-testülete 2002-ben a Békés Megyéért Díjban részesítette. A szlovák néptánc hagyományok ápolása terén végzett több évtizedes eredményes munkájáért 2008-ban megkapta a Magyar Köztársaság Kisebbségért Díját.

16. kép: A Tessedik Táncgyüttes előadása

forrás: <http://viziszinhas.hu/sites/default/files/images/20130307164310.jpg>

4. 16. 1. A nemzeti érték megnevezése: Ladics polgárház és gyűjteménye

4. 16. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: kulturális örökség

4. 16. 3. A nemzeti érték bemutatása

A Ladics család hagyatéka különleges érték, egyedülálló történeti dokumentuma a vidéki polgárság életének a dualizmus korában és a két világháború között. A hagyatéka magába foglalja a család XIX. század elején épített lakóházát, annak teljes bútortárait, a családtagok személyes és használati tárgyait, valamint a családi könyvtárat és dokumentumgyűjteményt. A hagyatékat az utolsó két gyulai családtag, Ladics György és Margit adományozta a városnak életjáradék fejében 1978-ban. A gyűjtemény főbb adatai számokban: 200 egyedi leltározott és mintegy 1500 leltározatlan tárgy, valamint 7900 egyedi leltározott és mintegy 10000 leltározatlan dokumentum. A hagyatékon jelenleg három intézmény osztozik: a Gyulai Kulturális és Rendezvényszervező Nonprofit Kft, a Békés

Megyei Levéltár és a Mogyoróssy János Könyvtár. A Ladics-házban a hagyaték múzeumi részéből 1989-ben állandó kiállítás nyílt. A látogatók megismerkedhetnek a polgári lakáskultúra és életmód emlékeivel, valamint a Ladics család történetével.

4. 16. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Ladics család hagyatéka különleges értéke Gyula városának. A polgárság világának a Ladics-ház az egyedüli teljesen berendezett tanúja. Hazánkban nincs más hasonló komplexitású polgári együttes, mely őrizné a tárgyi, irattári és dokumentációs anyagokat. A gyűjtemény által megismerhető a dualizmus korának és a két világháború közötti időszaknak polgári kultúrája.

17. kép: Ladics-ház

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 17. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Mokry Sámuel búzanemesítő munkássága, életműve

4. 17. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* kulturális örökség

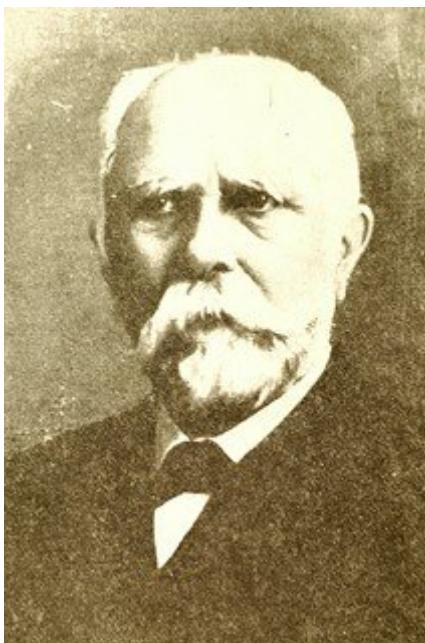
4. 17. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

Mokry Sámuel az első hazai búzanemesítő, aki aszálynak ellenálló, nagyobb kalászá és szemű búzát nemesített. 1832-ben Monostorszegen született. 1854-ben szerzett evangélikus lelkészi diplomát a halléi egyetem teológiai karán. A diploma megszerzése után Orosházán lett segédlelkész. 1857-ben a békéscsabai algimnázium tanára, majd igazgatója lett. 1864-ben gazdálkodásba fogott gerendási birtokán. A Békés Megyei Gazdasági Egylet vezetője lett. Az 1863—64-es pusztító aszály következtében Mokry Sámuel figyelme a növénytermesztésre terelődött. Eleinte árpa- rozs- és kukoricanemesítéssel foglalkozott,

később ezekkel felhagyott, és csak a búzanemesítéssel kezdett el foglalkozni. A nemesítés első évében a legszebb szemeket jól előkészített anyaparcellákba vetette. A második évben a legdúsabb kalászos magvait kiválogatta, és azokat használta vetőmagnak. Így jött létre az „elit” vetőmag. Vetőmagjainak nagy volt a kereslete a gazdák körében. A századforduló táján Budapestre költözött, és ott is halt meg 1909-ben.

4. 17. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Mokry Sámuel olyan búzafajta nemesítésére törekedett, amellyel a legnagyobb hozam érhető el. Azt vallotta, hogy a nemesítés célja a természet adta lehetőségek minél nagyobb mértékben való kihasználása. Ennek érdekében nemes válfajokat kell előállítani. A búzanemesítés elkezdésével beindult a magyar búzafajták minőségének javítása. A Magyarországon termelt búzából jelentős mennyiség került Európa nyugati felére.

18. kép: Mokry Sámuel

forrás:http://www.autoszektor.hu/sites/default/files/u2079/20151021_mokrysamuel.jpg

4. 18. 1. A nemzeti érték megnevezése: Orlai Petrics Soma életmű

4. 18. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: kulturális örökség

4. 18. 3. A nemzeti érték bemutatása

Orlai Petrics Soma festőművész, Petőfi Sándor másodunokatestvére, több szállal is kötődik Mezőberényhez. Itt született 1822-ben, és itt végezte a középiskolát is. Szellemi örökségének több tárgyi emléke is fellelhető a városban. A városháza dísztermében található

Coriolanus c. festménye, amely a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum tulajdona. Az I. kerületi német evangélikus egyházat gazdagítja az Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket c. festménye. Több változata ismert a Petőfi otthonában c. egészalakos portréjának csakúgy, mint a Petőfit Mezőberényben ábrázoló képének, amelynek eredetije 1849 nyarán, Petőfi utolsó, családi körben töltött napjaiban készült.

A mai városháza helyén állt a festő szülőháza. A városháza falán ezt emléktábla hirdeti. Nevét utca és intézmény is őrzi Mezőberényben. Szabó István Petőfi c. szobra Orlai Petrics Soma azonos című festménye alapján készült. Orlai Petrics Soma számos portrét festett mezőberényiekről, testvéreiről, a Launer család tagjairól. A Hathy Sándorról és feleségéről készült festmények a Hathy család magántulajdonában vannak.

4. 18. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Orlai Petrics Soma a legjelentősebb mezőberényi festőművész. Ő a legismertebb Petőfi-portrék festője. Munkácsy Mihály támogatója, „Milton”-jával témaadója is. A magyar történelmi és kultúrtörténeti festészet megeremítője. Az első, hazai művészeket támogató egyesület, a Magyar Képzőművészeti Társulat egyik alapítója. Életműve meghatározó nemcsak Mezőberényben, hanem az egész országban is.

19. kép: Orlai Petrics Soma

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 19. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Hudák kézi szövőműhely

4. 19. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* kulturális örökség

4. 19. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Hudák szövőműhelyt 1989-ben hozta létre Hudák Józsefné. Ma családi vállalkozásként működik Hudák Józsefné népi iparművész és lánya, Hudák Mariann Mesterremek Díjas viseletkészítő vezetésével. Csorvási műhelyükben egyedi zsűriszámmal ellátott termékek készülnek: szőttesek, vásznak és az ezekből készített ruhák, kender, pamut és természetes alapanyagú öltözékek. Ezen kívül zsinóros magyar díszruhák, amelyeket francia bársonyból, brokátból és shantungból (vászonkötésű szövet) varrnak. Ezek saját készítésű egyedi darabok, egyedi méretre szabva nőknek és férfiaknak egyaránt. Ilyenek például a Bocskai-öltönyök, díszmenték, esküvői összeállítások. Egytől egyig minőségileg kifogástalan termékek. Énekkarok és tánccsoportok is gyakran felkérlik őket, hogy készítsenek számukra egyedi fellépőruhát. Számtalan ruhabemutatón és kiállításon vettek és vesznek részt itthon és külföldön egyaránt.

4. 19. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

A szövőműhely kifogástalan és egyedi magyar polgári és nemzeti viseletei számos elismerést, oklevelet és díjat kaptak az évek folyamán: Mesterremek Díj, Nemzetközi Textiles Konferencia Díj, Expo Díjak, Legjobb hazai kézműves termék, Legjobb kézműves kiállító. Több mint 20 éve minden évben részt vesznek a budapesti Mesterségek Ünnepe, de rendszeres látogatói a lovas rendezvényeknek is. A Hudák szövőműhely kézzel készített portékái valódi magyar nemzeti értéknek számítanak. A műhely minden munkája saját tervezésű, egyedi és magyar, valamint kizárólag természetes alapanyagból készül.

20. kép: A Hudák kézi szövőműhely termékei

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 20. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Nóniusz lófajta

4. 20. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* sport

4. 20. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Mezőhegyesi Császári és Királyi Katonai Ménesintézet megalapításával új fejezet nyílt a magyar lótenyésztés történetében. A ménesintézet létrehozása Csekonics József vértesszázados, első mezőhegyesi ménesparancsnok terveinek köszönhető. Mezőhegyesen született meg az első három tradicionális magyar lófajta, a Furioso-North Star, a Gidrán és a Nóniusz. A Nóniusz kitenyésztésénél katonai céloknak kellett megfelelni: nagy testtömeg, szervezeti szilárdság, munkabírás.

A Nóniusz fajta ősapja, Nonius Senior a franciaországi Rosires-i ménesből került Mezőhegyesre mint hadizsákmány 1816-ban. 1816-tól 1832-ig összesen 17 éven keresztül állt tenyésztésben, és ez idő alatt 368 kancát fedezett, ebből 79 mén és 122 csikó született. Utódai közül 15 törzsmén fia 100 éven keresztül fedezett Mezőhegyesen. A Nóniusz fajta kiválóan javította az ország lóállományát, értékét hazai és nemzetközi kiállítási sikerek sora jelzi. Az 1900-as Párizsi Világkiállításon a Nóniusz „C” XXXVI-os törzsmén a „tökéletes ló” címet érdemelte ki. A melegvérű, nagy testtömegű, nyugodt vérmérsékletű ló gazdasági és hadászati célokra is megfelel mind nyereg alatt, mind hámos használatra. A háború után még jobban elterjedt Magyarországon a Nóniusz tenyésztése. Mezőhegyes törzsménjeit nemcsak a ménesbirtok, hanem az ország lótenyésztői számára is hozzáférhetővé tették kancák

fedeztetésére. Napjainkban a fajta tenyésztését a Nonius Lótenyésztő Országos Egyesület felügyeli.

4. 20. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Nóniusz fajta megjelenésében egyedi, barokk típusú tradicionális lófajta, jellemző rá a fekete szín, az erős testfelépítés, a barokkos hajlott orrhát, más néven kos-fej.

A Nóniusz lófajtát 2004-ben a Magyar Országgyűlés nemzeti kincsé nyilvánította. Az első tradicionális magyar lófajta, melyet mind a mai napig abban a ménesben tenyésztenek, ahol a fajta született. A Mezőhegyesi Állami Ménés nemcsak tenyésztí és fenntartja ezt a kiváló fajtát, hanem sportkipróbálásán keresztül igazolja a fajta kiválóságát, amit a fogathajtó sportban elért eredmények bizonyítanak. Mezőhegyes 1920 és 1960 között a 100 kilométeres távhajtó hazai és nemzetközi versenyek állandó szereplője, külön- és nagydíjazottja.

21. kép: A mezőhegyesi Nóniusz

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 21. 1. A nemzeti érték megnevezése: Magyarbiliárd mozgalom, játék és sport

4. 21. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: sport

4. 21. 3. A nemzeti érték bemutatása

A magyarbiliárd egy magyarországi biliárdjáték fajta, amit főleg Békés megyében játszanak. A magyarbiliárd mozgalom ezen játékot kedvelők mozgalma, melynek kiinduló és fő területe Békés megye. A képviselő, összefogó szervezet a Magyar Bábus Biliárd Egyesület

(MBBE), melynek székhelye Békéscsaba.

A „kégljáték” (sok más játékhoz hasonlóan, mint a kártya vagy kugli) Németországból érkezhetett meg hozzánk - a németek ma is játsszák a „kegelbillard”-ot. James Masters angol játékkutató szerint az olasz bábus biliárd terjedt el észak és kelet felé.

Alapkellékek a játékhoz: 3 db szabványos karambolgolyó és 1 vagy 5 fabábu. Két alapfajtája van a játékoknak: a sokak számára a snooker-ből, a pool-ból vagy a karambolból ismert szériajáték, illetve a váltott lökésű játékfajta.

A Dél-Alföldön az 1960-as évekig zsebes asztalon is játszották a bábus biliárdot. Voltak úgynevezett fordítós asztalok is, melyeknek két lapja volt: az egyik zsebes, a másik zseb nélküli, így a szükség szerinti oldalát lehetett fölülré fordítani.

4. 21. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A magyarbiliárd (ami tényleg magyar, ha német-olasz eredetű is) egyfajta hungarikum. Értékét emeli, hogy kevés országnak van saját biliárdjátéka. A játék a Viharsarokban vészelte át a háború utáni időszakot, s innen vált újra országosan ismertté a biliárdok között. Békéscsabán van a legtöbb magyarbiliárdos. A mozgalom központja, a Magyar Bábus Biliárd Egyesület (MBBE) székhelye is Békéscsaba. Az MBBE 18 aktív magyarbiliárd egyesületet és több nem hivatalosan működő települési klubot fog össze, illetve szervezi az éves bajnokságot.

22. kép: A magyar biliárd

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 22. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Gyulai Kutyás Agility Szabadidősport Klub

4. 22. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* sport

4. 22. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Gyulai Kutyás Agility Szabadidősport Klub 2001. február 22-én alakult azzal a céllal, hogy megfelelő gazdasági háttérrel biztosítson a 2002-ben megrendezendő III. Keverék és Fajtatiszta Kutya Agility Világbajnokságnak és az I. ParAgility Világkupának. Magyarországon egyedüli, hogy a helyi önkormányzat sportszervezetként ismeri el a kutyás klubot. A tagok jelentős része fiatalokból, tanulókból áll, de megtalálható az idősebb korosztály is. Az ő élettapasztalatuk meghatározó a fiatalok számára. Az alapszabályban is rögzített cél a fiatalok egészséges életre való nevelése, a természetszeretetre és az állatszeretetre való tanítása az agility sport eszközeivel. A sportolók kutyáikkal részt vesznek terápiás foglalkozásokon, ahol lelkiileg sérült és beteg gyerekeknek, időseknek tartanak kutyaterápiás foglalkozást, ezzel is elősegítve gyógyulásukat.

4. 22. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

Az agility egy békés sport, csak nehezen ismerik el sportnak, pedig komoly koncentrációt és testi erőnlétet igényel mind a kutya, mind a felvezető gazda részéről. 2002-ben a világon elsőként a klub tagságával megrendezték az I. ParAgility Világkupa elnevezésű kutyás ügyességi versenyt. Magyarország és Gyula városa a Gyulai Kutyás Agility Szabadidősport Klub rendezvényével bekerült az agility sport történelemkönyvébe. Gyula az

agility sport fővárosa. Az eltelt évek alatt hat világeseményt rendeztek. Három Ifjúsági Agility Európa Bajnokságot és egy helyszínen, egy időpontban három világbajnokságot és három ParAgility Világkupát. A rendezvény az esélyegyenlőség nevében ép és sérült sportolók együttes részvételével zajlott.

23. kép: Gyulai Kutyás Agility Szabadidősport Klub

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 23. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Körös-Maros Nemzeti Park

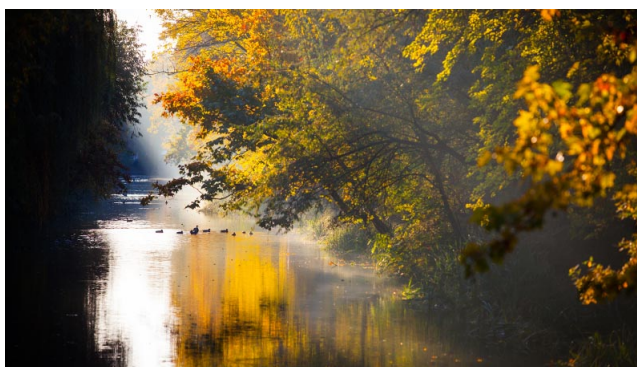
4. 23. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* természeti környezet

4. 23. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Körös-Maros Nemzeti Park hazánkban hetedik nemzeti parkként alakult meg 1997 januárjában. Működési területe magába foglalja Békés megye egész területét, Csongrád megye Tiszától keletre eső területeit, valamint a Dévaványai-Ecsegi puszták és a Hármaskörös hullámterének Jász-Nagykun-Szolnok megyébe nyúló részeit. A működési terület összesen 800 ezer hektár. A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága látja el mintegy 52 ezer hektár védett terület kezelési, fenntartási és fejlesztési feladatait. A területből több mint hatezer hektár fokozottan védett terület. A működési terület két tájegységre különíthető el. Az egyik a Tisza és mellékfolyóinak árterületei, a másik a Békés-Csanádi löszhát. Kiemelt feladat a szikes puszták, a meglévő mocsármaradványok és holtágak, a még fellelhető természetes és természetközeli erdők védelme, valamint az állat- és növényritkaságok megőrzése, melyek Magyarországon egyedül itt tenyésznek (pl. volgamenti hérics, bókoló zsálya).

4. 23. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

A Körös-Maros Nemzeti Park a Dél-Tiszántúl kisebb-nagyobb mozaikokban fennmaradt természetes és természetközeli élőhelyeinek egységes és magas szintű védelmét biztosítja. A nemzeti park számos értékes füvespusztát (Mágor-pusztá, Ecsegpusztá, Kopáncsi-pusztá), az ország egyik legértékesebb sziki erdőpusztáját (Bélmegyer-Fáspusztá) és hazánk legnagyobb löszpusztagyepét (Battonya-Tompapusztá) foglalja magába. Kiemelt jelentőséggel bírnak a nemzeti park vizes élőhelyei (Sző- és Ugrai-rét, Kardoskúti-fehértó, Montág-pusztá). A növényvilág kiemelkedő értékei és a nemzeti park területének állatfajai fontos szerepet töltenek be a Kárpát-medence élővilágában.

24. kép: A Körös-Maros Nemzeti Park

forrás:<http://ertektar.bekesmegye.hu/ertektari-ertek/koros-maros-nemzeti-park/>

4. 24. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Volgamenti hérics

4. 24. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* természeti környezet

4. 24. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Körös-Maros Nemzeti Park legkorábban virágzó növényfaja. Március végén éri el virágzásának csúcsát. A virágra először 1935-ben Herkner Zoltán vasúti főmérnök figyelt fel Csorvás és Orosháza között vonatozva. Néhány tövet elküldött a Magyar Nemzeti Múzeum Növénytárába. A fajt volgamenti héricsnek azonosították be, melyből ekkoriban 482 tövet találtak Csorvás határában. A faj a 70-es évek elejére a kipusztulás közelébe került, ekkor összesen 91 tövet számoltak össze. A virágot ezért 1971-ben - Magyarországon első növényfajként - védetté nyilvánították. A védelmi munkának köszönhetően az egyedszám növekedésnek indult. Szaporítása rendkívül nehéz, ezért a tövek megóvása az eredeti termőhelyükön szakemberek feladata. A virágzó növények száma évről évre ingadozik, többnyire 100 tő körül van. A növény Csorvás határában mindössze egy néhány méter széles mezsgyén él, ezért különösen fontos az élőhely további zsugorodásának megakadályozása.

4. 24. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A volgamenti hérics hazánk egyik legritkább és legveszélyeztetettebb növénye. Magyarországon kizárólag Békés megyében él a Körös-Maros Nemzeti Park területén. A volgamenti hérics ritkaságánál fogva fokozottan védett növény Magyarországon. Tövenkénti természetvédelmi értéke 250 ezer forint.

25. kép: Volgamenti hérics

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 25. 1. A nemzeti érték megnevezése: Csabai Kolbászfesztivál

4. 25. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: turizmus, vendéglátás

4. 25. 3. A nemzeti érték bemutatása

Az 1997 óta évi rendszerességgel megrendezett Csabai Kolbászfesztivál a csabai kolbász hagyományára épül, széles felületen érintkezik a város hagyományaival, szokásrendjével, gazdasági múltjával és jelenével, civil közösségeivel. A kolbászfesztiválnak köszönhetően olyan rendezvény jött létre Békéscsabán, amely bemutatja a térség gasztronómiai hagyományait, és lehetőséget teremt más térségeknek is a bemutatkozásra. Az elmúlt években a kolbászkészítés mellett teret kapott az öröltpaprika-készítés, a helyi kismesterségek és a disznóvágási hagyományok bemutatása, a hurka- és cigánkakészítés, a borkóstolás, a helyi pálinkakészítés, a térség turisztikai adottságainak, kulturális értékeinek bemutatása.

4. 25. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Csabai Kolbászfesztivál napjainkra Magyarország és Közép-Kelet-Európa egyik legismertebb, leglátogatottabb gasztrokulturális rendezvénye lett. 2009-ben a magyarországi fesztiválok közül egyedülként kapta meg a „Kiváló minősítésű gasztronómiai fesztivál” címet, amelyet 2012-ben újra kiérdemelt. A Csabai Kolbászfesztivál egyesíti a hagyományokat és a tömegeket vonzó színvonalas kulturális rendezvényeket; erősíti a családi, baráti, munkahelyi közösségeket; jótékony gazdasági hatása van a mikro- és kisvállalkozásokra.

26. kép: Csabai kolbászfesztivál

forrás: <http://ertektar.bekesmegye.hu/ertektari-ertek/csabai-kolbaszfesztival/>

4. 26. 1. A nemzeti érték megnevezése: Csabai Sörfesztivál és Csülökparádé

4. 26. 2. A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása: turizmus, vendéglátás

4. 26. 3. A nemzeti érték bemutatása

A Csabai Sörfesztivál és Csülökparádét 2001 óta rendezik meg Békéscsaba városában. A nagy népszerűségnek örvendő rendezvény mára az ország egyik legnagyobb és leglátogatottabb sörfesztiválja és egyetlen csülökparádéja. A kezdetben sörfesztiválként indult rendezvény a fogyasztói igényeknek megfelelően csülökparádéval bővült a 2007-es

esztendőben. A rendezvény céljai között szerepel a kulturált sörfogyasztás népszerűsítése; Békéscsaba, Békés megye, a Dél-alföldi térség és egyben Magyarország turisztikai kínálatának bővítése; a kisüzemi házi sörfőzdék megismertetése és piacra jutásuk elősegítése, a magyar gasztronómiai hagyományok ápolása. A fesztiválon, egyedülálló módon az országban, csak csapolt söröket kóstolhatnak meg a látogatók. Évről évre egyre több fajta csapolt sört kínálnak a látogatóknak, az utóbbi években a kínálat meghaladta a százat. A sörhöz kiválóan illő csülök a rendezvény másik főszereplője. A téma keretében több mint 100 csapat részvételével csülökpörköltfőző versenyt szoktak rendezni, melyen családi és baráti társaságok bizonyíthatják, hogy ki hogyan bánik a fakanállal. Az első fesztiválon pár ezer látogató fordult meg, mára 50—60 ezer látogató választja ezt az eseményt a nyár elején. A látogatók számának növekedésével a rendezvény területe is megváltozott: egy 2.500 m²-es sörsátorból indult, de mára több mint 20.000 m²-en fogadja a vendégeket a rendezvény. Látogatói a környező országok településeiről is érkeznek.

4. 26. 4. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Csabai Sörfesztivál és Csülökparádé egyedülálló a maga nemében az egész országban. Nem egy a tucatnyi sörfesztiválból, hanem olyan nagy esemény, ahol a rokonok, barátok találkozhatnak egymással, összemérhetik főzőtudásukat. Különlegessége a Csabai Sörfesztivál és Csülökparádének, hogy kizárólag csapolt söröket kóstolhatnak a látogatók. Emellett a kísérő rendezvények is sok érdeklődőt vonzanak.

27. kép: Csabai Sörfesztivál és Csülökparádé

4. 27. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Körös-völgyi Sokadalom

4. 27. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* turizmus, vendéglátás

4. 27. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

A Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal 2000-ben úgy döntött, hogy a Kárpát-medence élő népi kultúráját mint nemzeti kincsünket bemutatja a nagyközönségnek. Ennek egyik állomása Gyulán a vár előtti tér volt. A szervezet megtartotta az első rendezvény szellemiségét, és ennek megfelelően rendezik meg évente a Körös-völgyi Sokadalmat. A rendezvényen bemutatkozik a Kárpát-medence egy tájegysége, a Dél-Alföld, érte ez alatt Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád, Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar és Békés megyét, Jugoszláviából a Vajdaságot, a Bánságot és Bácskát, valamint Romániából Arad és Bihar megyét. E vidékek sajátos, soknemzetiségű élő néptánc és népi kézműves kultúrájának a találkozása és bemutatása a Körös-völgyi Sokadalom. Gazdag folklór hagyományokkal rendelkezik e vidék, hiszen itt megtalálható a magyar lakosság mellett a szlovák, román, szerb, német lakosság is, akik e területen megőrizték kulturális kincsüket.

4. 27. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

A Dél-alföldi régióban ez az egyetlen rendezvény, ahol az élő népművészet a maga komplexitásában – néptánc, népzene, népdal, népi kézművesség valamennyi ága – megjelenik. A fesztiválon minden évben egy tematikus kiállításon mutatják be Békés megye élő népművészetét. Egységes stílusú, fából készült pavilonokban a különböző régiókból érkezett kézművesek működő műhelyekben ismertetik meg a látogatókat a sok helyen már elfeledett régi mesterségek fortélyaisával, és közel 100 alkotó árusítja minősített munkáit.

A gyerekek számára kézműves foglalkozásokat tartanak. Működik a népi kreatív játszótér is. A rendezvényen a magyar és a térségben élő nemzetiségi lakosság által készített ételekkel ismerkednek a látogatók. Körös-völgyi főző- és pogácsasütő verseny is gazdagítja a programot.

28. kép: Körös-völgyi Sokadalom

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 28. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Békési szilvalekváros papucs

4. 28. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* turizmus, vendéglátás

4. 28. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

Az egyszerű paraszti konyhában arra törekedtek, hogy minden otthon található alapanyagot fel tudjanak használni. A sütemények esetében az volt a cél, hogy friss ízük minél tovább élvezhető legyen. A békési szilvalekváros papucs idő- és munkaigényes, de a fenti kritériumoknak megfelel. A békési szilvalekváros papucs két fő alkotóeleme a békési szilvalekvár és a különleges tészta. A békésiek hagyományosan besztercei szilvából főznek lekvárt. Érdemes érett, a szára körül már fonnyadó gyümölcsből főzni. A gyümölcsön kívül semmi nem kerül a lekvárba. A békési szilvalekváros papucs tésztája sóból, vízből és lisztből készül. A disznótorkor félretett, gondosan aprított hájat hajtogatják bele a tésztába, amelyet hideg helyen, letakarva pihentetnek. A tésztát a lehető legvékonyabbra nyújtják, 6-8 cm-es négyzetekre vágják. Erre kerül a jó sűrű lekvár. Tetejét összezsípják, majd aranysárgára sütik.

4. 28. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

A sütemény sikerének alapvető titkát a házas ízvilágú hájas tészta és a kiváló minőségű szilvalekvár adja. A tésztája több generációnyi kísérletezés eredménye, mely a mai napig folyamatosan fejlődik és nemesedik. A szilvalekváros papucs készítése során ötvöződik a modern technika és a hagyomány. A lekvár betöltése, a papucs behajtása kézzel történik.

Csapó Imre pékmester arra törekszik, hogy vásárlóinak a nagymamájától és az édesanyjától megszokott ízvilágot adja. A szilvalekváros papucs népszerűsége napról napra nő. Csapóék terve, hogy az egész ország területén megismerjék a békési szilvalekváros papucsot. A Hajdúságtól a Dunántúlig, sőt még határon túlról is érkeznek vissza hozzájuk vásárlók.

29. kép: Békési szilvalekváros papucs

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

4. 29. 1. *A nemzeti érték megnevezése:* Endrődi csizmadia és cipész hagyományok

4. 29. 2. *A nemzeti érték szakterületenkénti besorolása:* ipari és műszaki megoldások

4. 29. 3. *A nemzeti érték bemutatása*

Az endrődi csizmadia és cipész kézműves mesterségnek jelentős hagyományai vannak. A két egymással összenőtt kézműipar Endrőd község iparostársadalmának legnépesebb táborát alkotta. Az endrődi parasztesizma és a lovaglőcsizma kiváló minősége miatt keresett termék volt nemcsak a szűk piaci körzetben (Mezőtúr, Szarvas, Dévaványa, Körösladány), hanem a Sárrét távolabbi településein (Komádi, Berettyóújfalu, Füzesgyarmat stb.) is. A meglévő és elevenen élő, fejlett kézműipari hagyományokra épült az Endrődi Cipész Szövetkezet (ENCI), mely virágkorában 1500 embernek adott munkát. Termékeik révén széles körben, országos viszonylatban is ismertté vált az itteni lábbelikészítő mesterek szaktudása. A válságok ellenére még jelenleg is számottevő Gyomaendrődön a cipész kisüzemek és cipőkészítő műhelyek száma és terméke.

4. 29. 4. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett*

Az endrődi lábbelikészítés hagyománya a 20. század elejére Endrőd legfontosabb kézműiparává tette a mesterséget, majd ezekre épült fel az Endrődi Cipész Szövetkezet. A településen ma is működő cipész vállalkozások tovább éltetik a két évszázadra visszatekintő endrődi lábbelikészítő hagyományokat.

30. kép: Csizmadia műhely Gyomaendrődön

forrás: Zentai Péter, Békés Megyei Önkormányzat

5. Hungarikumok

5. 1. Hungarikumok szakágazatonként

Agrár- és élelmiszergazdaság

1. Pálinka
2. Törkölypálinka
3. Csabai kolbász vagy Csabai vastagkolbász
4. Magyarországi Tokaji borvidéken előállított Tokaji aszú
5. Hízott libából előállított termékek
6. Gyulai kolbász vagy Gyulai pároskolbász
7. Szikvíz
8. Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény
9. PICK téliszalámi
10. Magyar akác
11. Magyar akácméz
12. HERZ Classic téliszalámi
13. Makói hagyma
14. Szegedi fűszerpaprika-őrlemény
15. Magyar szürke szarvasmarha
16. UNICUM keserűlikőr
17. Debreceni páros kolbász
18. Fröccs
19. Alföldi kamillavirágzat
20. Kürtőskalács
21. Piros Arany és Erős Pista
22. TÖRLEY pezsgő

Egészség és életmód

- 23. Béres Csepp és Béres Csepp Extra
- 24. ILCSI Szépítő Fűvek natúrkozmetikai termékek
- 25. Magyar Védőnői Szolgálat mint nemzetközileg is egyedülálló, tradicionális ellátási rendszer
- 26. A Hévízi-tó és a tradicionális hévízi gyógyászat
- 27. Kabay Jánosnak, az Alkaloida gyógyszergyár alapítójának életműve

Ipari és műszaki megoldások

- 28. KÜRT adatmentés
- 29. Zsolnay porcelán és kerámia
- 30. Neumann János életműve az informatika és a számítógépek világában

Kulturális örökség

- 31. A táncház módszer mint a szellemi kulturális örökség átörökítésének magyar modellje
- 32. Mohácsi busójárás, maszkos télúzó szokás modellje
- 33. Solymászat mint élő emberi örökség
- 34. Matyó népművészet – egy hagyományos közösség hímzéskultúrája
- 35. Budapest – a Duna-partok, a Budai Várnegyed és az Andrássy út
- 36. Hollókő ófalu és környezete
- 37. Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete
- 38. Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta
- 39. Pécs (Sopiana) ókeresztény temetője
- 40. Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj
- 41. A Tokaji történelmi borvidék kultúrtája
- 42. Herendi porcelán
- 43. Magyar operett
- 44. Kassai-féle lovasíjász módszer

- 45. Halasi csipke
- 46. Kalocsai népművészet: írás, hímzés, pingálás
- 47. 100 Tagú Cigányzenekar - A zenekar világhírű művészi és hagyományőrző gyakorlata
- 48. Gróf Széchenyi István szellemi hagyatéka
- 49. Klasszikus magyar nóta
- 50. Zsolnay Kulturális Negyed
- 51. Tárogató
- 52. Vizsolyi Biblia
- 53. IX-XI. századi magyar íj
- 54. Magyar cimbalom

Sport

- 55. Puskás Ferenc világszerte ismert és elismert életműve

Természeti környezet

- 56. Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai
- 57. Kaptárkövek és a bükkaljai kőkultúra

Turizmus és vendéglátás

- 58. Karcagi birkapörkölt
- 59. Gundel örökség - Gundel Károly gasztronómiai és vendéglátóipari öröksége és a Gundel Étterem
- 60. Bajai halászlé

5. 2. Békés megyei vonatkozású hungarikumok

5. 2. 1. Csabai kolbász vagy Csabai vastagkolbász

Az igazít, a régi kolbászt mindig sertésbélbe töltötték, a végbél és a vastagbél (szaknyelven: kuláré) mintegy másfél méter hosszú darabjába. Ennek volt köszönhető azon értékes tulajdonsága, hogy nem vált keménnyé, szárazzá még egyéves korában sem. A Csabai kolbász legfőbb egyediségét a bőségesen, de jó ízléssel adagolt, kiváló minőségű, hazai termesztésű fűszerpaprika adja. Sehol ennyi paprikát nem tesznek bele. Íze jellegzetesen „csabai”. Zamatos, harmonikus „csabai” kolbászfíz, melyben a többi fűszer mellett a paprika

színe, aromája és csípőssége meghatározó. Sem a só, sem a köménymag, sem a fokhagyma íze nem ütközhet ki belőle, külön egyik sem érvényesülhet. Készítése egy élő néphagyomány, mely több mint száz éve, generációkon keresztül szinte semmit sem változott. Békéscsabán ma is sok család készít kolbászt. Az eredeti Csabai kolbász kifejezetten házi termék, ezért nem lehet mindenütt mindig egyforma. Ízesítését a fűszerezés egyedi jellege miatt sokféle tényező befolyásolja. Ez magyarázza az azonos fűszerek és elkészítési mód ellenére a Csabai kolbász sokféleségét.

5. 2. 2. Gyulai kolbász vagy Gyulai pároskolbász

A gyulai kolbász hírneve az 1900-as évekre nyúlik vissza. Ifj. Balogh József házi gazdaságából kikerült termékeit már Európa-szerte ismerték. A gyulai hentesáruk kaphatóak voltak Párizstól Rómáig. 1910-ben hivatalosan is kitüntetett terméké vált, a Brüsszeli Világkiállításon aranyérmet nyert. Számos hentesmester gyártotta Gyulán a kolbászt és vitte hírét a gyulai terméknek. A Gyulai kolbász gyártása ma is eredeti helyszínén történik hagyományos technológiák alkalmazásával. Igazi bükkfával füstölik, igazi érlelőben szárítják a termékeket. A Gyulai kolbászt sóval, csemege és csípős paprikaőrleménnyel, fokhagymával, borssal és őrölt köménnyel ízesítik. Átmérője 26—40 mm, hosszúsága 18—26 cm. Színe vörösesbarna, áttetszenek rajta a szalonnaszemcsék. Állománya tömör, rugalmas, jól összeálló, jól szeletelhető. Kellemesen füstölt, fűszeres illatú, harmonikus ízét, aromáját a felhasznált fűszerek harmóniája adja. A gyulai kolbász előállítása Gyula és Békéscsaba városok közigazgatási határain belül történik. A gyulai kolbászt többek között Csehországba, Szlovákiába és Németországba is szállítják.

6. Külhoni értékek

6. 1. Erdély (Románia)

6. 1. 1. Arad megye:

Az aradi Szabadság-szobor, Arad

31. kép: A Szabadság-szobor Aradon

forrás:<http://img5.lapunk.hu/tarhely/minibusz/galeria/699421.jpg>

6. 1. 2. Bihar megye:

A nagyváradi vár, Nagyvárad

32. kép: A vár maradványai Nagyváradon

forrás:http://lexikon.adatbank.transindex.ro/admin/kep/170_1265646076_DSCN1167.jpg

6. 1. 3. Brassó megye:

A Hétlétrás-szoros és vízesés, Brassó, Négyfalu

33. kép. Hétlétrás-szoros és vízesés Brassóban

forrás:http://www.kjnt.ro/ertektar/uploads/ertekek/19_2.jpg

6. 1. 4. Fehér megye:

A gyulafehérvári székesegyház, Gyulafehérvár

A Tordai-hasadék, Torda, Torockó

Torockó épített öröksége, Torockó

34. kép: Torockó

forrás:<http://www.szekelyfoldiinfo.ro/Menu/Kepek/Torocko.jpg>

6. 1. 5. Hargita megye:

A csíkszeredai Mikó-vár (ma Csíki Székely Múzeum), Csíkszereda

A gyergyótekerőpataki római katolikus templom, Gyergyótekerőpatak

A gyergyóújfalvi falutörvény (1581), Gyergyóújfalu

A máréfalvi faragott és festett székelykapuk, Máréfalva

A székelyderzsi unitárius vártemplom, Székelyderzs

35. kép: máréfalvi székelykapu

forrás:http://hetnap.rs/files/gallery/16_40/05-15-1.jpg

6. 1. 6. Hunyad megye:

A dévai vár, Déva

A vajdahunyadi vár, Vajdahunyad

36. kép: Vajdahunyad vára

forrás:<http://www.hmh.rmshunyah.ro/wp-content/uploads/2013/05/Kastely.jpg>

6. 1. 7. Kolozs megye:

A bonchidai Bánffy-kastély, Bonchida

A Házsongárdi temető, Kolozsvár

A kolozsvári Mátyás-szoborcsoport, Kolozsvár

A sztánai Varjúvár, Sztána

ifj./dr. Kós Károly életműve, Kolozsvár, Sztána

Kós Károly életműve, Kolozsvár, Sztána

Szabédi László életműve, Kolozsvár

37. kép. Apáczai Csere János sírja a Házsongárdi temetőben

forrás:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/50/Kv%C3%A1r_H%C3%A1zsong%C3%A1rd_Ap%C3%A1czai.jpg/220px-Kv%C3%A1r_H%C3%A1zsong%C3%A1rd_Ap%C3%A1czai.jpg

6. 1. 8. Kovászna megye:

A gelencei Jancsó udvarház, Gelence

A gelencei Szent Imre római katolikus műemléktemplom, Gelence

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum épületegyüttese, Sepsiszentgyörgy

Kézdivásárhely történelmi központja, Kézdivásárhely

38. kép: Szent Imre római katolikus műemléktemplom Gelencén

forrás: <http://gelence.info/images/phocagallery/HOME/SZENT%20IMRE%20MUEMLEKTEMLOM%20-%20%20BISERICA%20VECHE.jpg>

6. 1. 9. Krassó-Szörény megye:

A Néra völgye az Ördög tavával, Szászka, Újsopot

39. kép: Néra völgye az Ördög tavával

forrás: http://www.kjnt.ro/ertektar/uploads/ertekek/91_6.jpg

6. 1. 10. Máramaros megye:

A nagybányai művésztelep, festőiskola, Nagybánya

A nagybányai Szent István-torony, Nagybánya

40. kép: Szent István torony Nagybányán

forrás:http://lexikon.adatbank.transindex.ro/admin/kep/181_1265307377_DSC03634.jpg

6. 1. 11. Maros megye:

A havadtői régi temető, Havadtő

A jobbágytelki szalmafonás, Jobbágytelke

A marosvásárhelyi Kultúrpalota, Marosvásárhely

A mikházi ferences templom és kolostor, Mikháza

A Nyárád mente népi építészet: Bekecsalja, Ehed, Jobbágytelke, Nyárádköszvényes,
Nyárádremete, Nyárádszentanna, Nyárádszentsimon, Nyárádszereda, Székelybere

Farkas Péter életműve, Deményháza, Székelyhodos

Kacsó Sándor életműve, Mikháza

41. kép: jobbágytelki szalmafonó céh

forrás:<https://pb2.jegy.hu/imgs/system-4/program/000/062/346/jobbagytelki-szalmafono-cehban-original-70380.jpg> ben

6. 1. 12. Szatmár megye:

A kaplonyi Páduai Szent Antal templom, ferences kolostor és a Károlyi grófok kriptája, Kaplony

A nagykárolyi Károlyi-kastély, Nagykároly

A szatmárnémeti Pannónia/Dacia szálló, Szatmárnémeti

A szatmárnémeti püspöki palota és gyűjteményei, Szatmárnémeti

A szatmárnémeti székesegyház, Szatmárnémeti

Az ákosi református templom, Ákos

41.kép: Károlyi-kastély Nagykárolyban

forrás:<http://www.hereditatum.org/large-image.jpeg?id=29875>

6. 1. 13. Szeben megye:

A medgyesi ferences templom és kolostor, Medgyes

A Vörös-szakadék, Szászsebes

42. kép: Vörös-szakadék Szászsebesen

forrás:http://photos.wikimapia.org/p/00/03/23/41/13_big.jpg

6. 1. 14. Kovászna megye

Kürtőskalács

Mikóújfalusi Rakott Ág

Kovásznai dr. Benedek Géza Szívkórház és a Kovásznai Komplex Rehabilitációs Módszer

Kézdivásárhely történelmi főtere

Kisbaconi vízimalom

Illés Napi Juhászlakodalom

Székely Nemzeti Múzeum (Sepsiszentgyörgy)

Csomád-Bálványos természetvédelmi terület

A kenyér útja

Székelyföldi népi mesterségek (mesterségek, mesterek, műhelyek)

43. kép: kurtőskalács

forrás: http://www.maszol.ro/uploads/files/userfiles/images/4594_11402568761.jpg

7. Felhasznált irodalom

<http://bekesmegye.hu>

<http://ertektar.bekesmegye.hu/>

<http://www.hungarikum.hu/>

<http://www.hungarikum.hu/content/kulhoni-ertektar-nemzeti-ertekeinek-listaja>

<http://www.kjnt.ro/ertektar/emeb>

114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról

<http://www.nmi.hu/Lakossagi/Magyar-ertekek>

2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról